

Využití optických a radarových dat DPZ v dopravě

Jan Kolomazník, GISAT s.r.o.

3. České uživatelské fórum COPERNICUS

Praha, 11.6.2014

- **Projekt na vyhodnocení využitelnost dat DPZ v dopravě**
- **Data**
  - Zaměření na optická a **radarová (SAR) data**
- **Metoda PS InSAR**
- **Aplikace v dopravě**
- **Přínosy**

- Geoinformační služby v oblasti GIS a **dálkového průzkumu Země**
  - Zpracování a analýza optických a radarových dat
  - Zapojení do národních a mezinárodních projektů
  - Řadě tematických (aplikačních) domén, vč. dopravy

- **Projekt:**

Zhodnocení využitelnosti dat DPZ pro použití v dopravě

- Veřejná zakázka na služby v **aplikovaném výzkumu**, vývoji a inovacích
- Program: **BETA**
- Zadavatel: **Technologická agentura ČR (TAČR)**

- **Analýza možností využití DPZ v dopravě pro sledování**
  - **Rizikových jevů**
    - **Nežádoucí pohyby a deformace** mostních konstrukcí a dalších dopravních staveb
    - **(Ne)stabilita svahů a podloží v okolí DI, které ji mohou nepříznivě ovlivnit**
  - **Indikátory vlivu/dopadů na ŽP**
- **Výběr pilotního projektu a demonstrace aplikace v podmínkách ČR**
  - **Realizovatelnost (technická a ekonomická), operativnost**
- **Konzultace s uživateli**

■ Přehled dat DPZ

- Parametry a vlastnosti podstatné při výběru pro dopravní aplikace
- Primárně družicové senzory
- Rozdělení: radarové (SAR) x optické (multi-, hyper-spektrální)

■ Přehled aplikací DPZ pro oblast dopravy

- Rozdělení dle **charakteru** sledovaných jevů
  - Jevy související s nežádoucími pohyby/deformacemi
  - Jevy související s dopady na ŽP (znečištění)
  - Ostatní (krizové sledování, monitoring výstavby)

■ Analýza přínosu

- **Parametry systémové**
  - **Prostorové rozlišení** -> velikost objektů
  - **Spektrální rozlišení** -> rozlišitelnost typů objektů a materiálu
  - **Temporální rozlišení (perioda snímání)** -> opakované snímání, monitoring
  - **Šíře záběru (velikost scény)** -> pokryvnost území
  - **SAR: vlnová délka, polarizace, akviziční mód**
- **Kontinuita mise** – dlouhodobé zajištění přístupu k datům a návaznost
- **Dostupnost z technického hlediska**
  - **Přístupová infrastruktura** – způsoby objednání, online přístup do katalogu, možnosti a efektivita vyhledávání
  - Programovatelnost
  - Operační akviziční plán

- Dostupnost z ekonomického hlediska
  - **Cenová a přístupová politika** – komerční/nekomerční, archivní/nová scéna
  - Absolutní cena (za scénu)
  - Relativní cena (za km²)
  - Minimální objednatelná plocha
- **Cenové rozpětí**
  - Optická data: 0 - 10ky-100ky Kč / km²
  - Radarová data: 0 - 100ky-1000ce Kč / km²
  - Specifikum **monitoringu**: nutnost opakovaného snímání
  - Specifikum (některých) dopravních staveb: **liniový charakter**
    - Důsledkem je vysoká pořizovací cena komerčních dat
  - Data zadarmo, konkurence - tlak na snižování cen (hl. optická data): LDCM, konstelace Sentinel

			max d (cm)
■	X-Band (~ 3.1 cm)		
▪	TerraSAR-X	(2007 - (11 dnů, 1 x 1 m)	1.6
▪	TanDEM-X	(2010 - (11 dnů, 1 x 1 m)	
▪	COSMO-SkyMed	(2008 - (16 dnů, 1 x 1 m)	
▪	<i>Kompsat-5</i>	(2014 - (28 dnů, 1 x 1 m)	
▪	<i>PAZ EOSAR</i>	(2014 - (11 dnů, 1 x 1 m)	
■	C-Band (~ 5.6 cm)		
▪	ERS1/2	(1992-2000) (35 dnů, 5 x 20 m)	2.8
▪	ENVISAT ASAR	(2003-2010) (35 dnů, 5 x 20 m)	
▪	Radarsat-2	(24 dnů, 2.8 x 1.6-3.3 m)	
▪	<i>Sentinel-1</i>	(2014 - (12 dnů, 20 x 20 m (5 x 5 m))	
■	L-Band (~ 23.4 cm)		
▪	ALOS Palsar	(2006-2011) (46 dnů 7-44 m)	12
▪	ALOS Palsar2	(2014- (14 dnů, 1 x 3 m)	

Radarová interferometrie – metoda trvalých odražečů (PS InSAR)

- Princip:
  - porovnání **vzdálenosti mezi radarem a sledovaným objektem** v různých časových okamžicích
  - **Změna polohy (pohyb, deformace) se projeví změnou vzdálenosti**, která se projevuje jako **fázový rozdíl** při porovnání signálu 1 a signálu 2
- (PS = permanent/persistent scatterers)
- Zpracovává velké **sady snímků (10-ky)**
- Vybírány jen některé **body (stabilní, trvalé, permanentní** z hlediska odrazivosti a koherence v čase)
- **Časová řada -> velikost + rychlost pohybů**
  - **Průměrnou rychlost pohybu** (za časový úsek) (v LOS)
  - **Trend pohybu v čase** (v LOS)

Možnosti a omezení metody PS InSAR

- **Plošné rozlišení (velikost pixelu)**
  - K pohybu by mělo dojít na **oblasti velikostně odpovídající pixelu nebo** na menším bodě s řádově vyšší odrazivostí, než má okolí
- **Směr a velikost (pohybu)**
  - Detekovány jsou **pouze pohyby ve směru pohledu** (LOS = line of sight) – 25 – 40° od svislice a přibližně ve **směru V - Z**
  - Známe-li směr pohybu, můžeme jeho velikost přepočítat z velikosti v LOS a úhlu, v opačném případě musíme využít různých drah družic a výsledný posun přepočítat (vert. + hor. Z-V)
- **Min/Max detekovatelné posuny**
  - Závisí především na vlnové délce
  - MAX: **½ vlnové délky radaru** (cm) (mezi 2ma body, snímky)
  - MIN: V řádu **1-5 mm/rok** (jedná se o průměrnou hodnotu minim v rámci bodů v časové řadě)

Možnosti a omezení metody PS InSAR

- **Ambiguita**
  - Souvisí s Max detekovatelným posunem
  - **Nejednoznačnost směru a násobku fáze**
- **Dekorelace**
  - Snížení koherence mezi dvěma snímky a tudíž detekovatelnosti změn pomocí fáze (počtu PS), pokud:
    - Pohyb byl jen v části pixelu
    - Došlo ke změně odrazivých vlastností (rozorání, růst vegetace, její pohyb ve větru)
  - Funkce povrchu a času
  - -> **Umělé trvalé odražeče**
- **Výše uvedené omezení je třeba uvažovat při analýze proveditelnosti případné aplikace**

Možnosti a omezení metody PS InSAR

- Porovnání s konvenčními (pozemními) metodami
  - GPS, nivelace, tachymetrie, geotechnické metody (inklinometrie,..)
- Nedosahuje absolutních (sub-mm) přesností

	Citlivost ve směru		Přesnost (mm)		Měření			Temporální
	<u>vert.</u>	<u>horiz.</u>	ver.	Hor.	<u>densita</u>	rozsah	distribuce	rozlišení
Mechanické přístroje	vysoká (závisí na orientaci umístění)		0.01-0.1		vysoká	nízký	Dobře definované body	možné kontinuální v měření v reálném čase
Nivelace / geod. měření	vysoká	vysoká	0.0	0.05	vysoká	nízký	dobře definované body	dle opakování měření
GPS	střední	vysoká	1	0.1	střední	nízký	dobře definované body	možné kontinuální v měření v reálném čase
PS InSAR	střední (v LOS)	střední (V-Z) nízká (S-J)	1	1000	<u>střední-nízká</u>	velký	náhodná	dny - desítky dnů

- Ale..
  - Vyšší **hustota** měření (/km²)
  - **Různá měřítka** (objekt, plocha)
- Možnost **monitoringu**:
  - **Dlouhodobého**
  - **Opakovaného**
  - **Zpětného** (jsou-li historická data)
  - **Plošného** (rozsah zasažené oblasti)

Charakteristika dopravní infrastruktury

- Z hlediska sledování nežádoucích pohybů:
  - Rozsah: bodový/linový (plošný po okolí)
  - Velikost pohybů (mm-cm-(dm) / rok)
  - Vysoká odrazivost vlastních konstrukcí a přilehlých prvků infrastruktury
  - Obklopení vegetací (zastínění, dekorelace)
  - Variabilní orientace
  - Problematika dvojitého (trojitého odrazu) – příspěvek vozovky, protihlukové stěny
  - Problematická interpretace charakteru a zdroje pohybu
- Požadavky:
  - Velikost (intenzita), Rozsah, Průběh jevu

Aplikace pro sledování deformací a posunů

- **1. Deformace vlastní infrastruktury**
  - Deformace **tělesa / povrchu vozovky**
  - Deformace **tělesa železniční trati**
  - Deformace **konstrukcí mostů, nadjezdů**
  - Deformace **infrastrukturních prvků v okolí infrastruktury** (protihlukové stěny, zárubně, podpůrné zdi)
- Sledování **projevů**
  - Interpretace příčin, může být problematická (odlišení pohybu žádoucího (dilatace) od nežádoucího, zdroje pohybu)
- Vyžadují spíše **vyšší rozlišení** (tedy vyšší hustotu detekovaných trvalých odražečů) – dopad na vysokou pořizovací cenu dat
- Infrastrukturní prvky jsou spíše izolované bez vzájemné spojitosti
- Plošný monitoring z preventivních důvodů má smysl např. v návaznosti na živelnou událost (povodně)

Aplikace pro sledování deformací a posunů

- **2. Pohyby okolí, podloží, nadloží**
  - **Svahové pohyby a sesuvy** (dynamické, postupné)
  - **Sedání / pokles podloží** (vlivem poddolování, geologických podmínek)
  - **Sedání / pokles nadloží** (v případě tunelů, výstavby metra atd.)
- **Plošný charakter** – role InSAR: určení nejen magnitudy + rozsahu deformací
- Aplikovatelnost dat **nižšího rozlišení (Sentinel-1)**
- Dobře zdokumentované příklady a v praxi zavedené aplikace na základě dat v různých módech a rozlišeních
- Porovnání a monitoring stavu před – v průběhu – po výstavbě

- **Znečištění**
  - Exhalace (sledování atmosféry, obsah aerosolů, optické hloubky)
    - Optická data
    - Lidar
  - **Kontaminace půdy**
    - Dlouhodobá: splach (přímo: hyper-, nepřímo: zdr. stav veget.)
    - Krátkodobá: havárie
  - **Zdravotní stav vegetace** (= důsledek i indikátor)
    - Biochemické ukazatele (chlorofyl, vodní stres, fPAR, LAI)
    - Vegetační skladba, podíl, hustota, diverzita, fragmentace
- Optická data multi-, super-, **hyperspektrální**
- **Indikátory** – sledování vývoje/trendu monitoringem
- Monitoring **závislostí změn** na postupu výstavby a provozu
- Nutnost kalibrace? (spektroskopie)

- Monitorování **záplav** a jejich dopadů na infrastrukturu
  - Optická i SAR data
    - Okamžitý stav (krizové řízení)
    - Rozsah zasažení a určení potenciálních dopadů
- **Lidar** („pozemní“, letecký)
  - Velká přesnost a hustota bodového pole
    - Tvorba přesného DSM
    - Pasportizace (prvků infrastruktury, zeleně v blízkosti)
    - Kvalita vozovky
- Degradace kvality vozovky
  - Hyperspektrálních data

SHRNUTÍ: Přínosy dat DPZ pro aplikace

- Je třeba hodnotit jak z hlediska technické (proveditelnost) tak ekonomické aspekty

Obecné výhody

Bezkontaktní sledování objektů	Kontinuita
Měřitelnost absolutních hodnot	
Relativní srovnatelnost	Operační kapacita
Pokryvnost	Monitorovací kapacita
Poměr ceny na plochu	Historické mapování
Variabilita datových zdrojů	Metodologický základ
<u>Granularita</u>	Komplementarita
Rozvinutá nabídka služeb	Výtěžnost dat

Obecné nevýhody

Absolutní přesnost
Tematická přesnost
Validace
Předzpracování dat
Nástroje
Atmosférické podmínky

Aplikovatelnost v dopravě – SAR data

- Metody PS InSAR etablované, postupně zaváděné do operační praxe
- Postupně se rozšiřující nabídka dat
  - **Sentinel-1** klíčovým zdrojem pro operační nasazení **monitoringu**
  - Zásadní aspekt **finanční udržitelnosti** (open and free access)
  - **Rozlišení** limitující využitelnost pro některé aplikace
- **Doplňkový charakter** – ke konvenčním metodám
- **Preventivní charakter** - skryté deformace, rozsah rizikové oblasti
- V kombinaci s konvenčními metodami **možnost úspor**

Aplikovatelnost v dopravě – Optická data, ŽP

- Dobře prověřené a etablované metody interpretace a extrakce prvků a jejich aplikace
- ŽP: **Pokryvnost, relativní porovnatelnost** > absolutní přesnost
- Díky počtu komerčních i nekomerčních družicových senzorů nejširší možnosti výběru vhodných dat z hlediska
  - Rozlišení, pokryvnosti, ceny
  - Konstelace: RapidEye, LDCM, **Sentinel-2, Sentinel-3**
  - Kontinuita a operační monitoring

Děkuji za pozornost!

jan.kolomaznik@gisat.cz

Schematic graphics